

Voják musí mít strach

BEDŘICH HÝŽA (38)

- ▶ **Kapitán české armády**, účastník několika zahraničních misí.
- ▶ **Nositel 8 medailí** a vyznamenání za službu v armádě z Česka i ze zahraničí má osobní motto, které je i na vlajce jeho roty: V odvaze je naděje.
- ▶ **Záliby:** sport, historie.

Se svými jednotkami před pár měsíci osvobodil hotel, který v africkém Mali obsadili teroristé. Pro **KAPITÁNA BEDŘICHA HÝŽU** to nebyla první nebezpečná štace, sloužil též v Kosovu, Afghánistánu a Iráku. Hrdinou pro něj ale není jen ten, kdo to umí se zbraní.

text: Lukáš Hron / foto: Txxxxxxx

Střílí se tam! Než uslyšel tuhle větu, bylo to pro kapitána Bedřicha Hýžu klidné africké odpoledne. Najednou však nastal pořádný frmol. V Mali měl jako velitel českého kontingentu na starost ochranu mise Evropské unie, a právě její členové uvázli v hotelu, který obsadili neznámí ozbrojenci.

„To jsme ale zpočátku nevěděli. Jen se k nám dostala informace, že se v hotelu střílí. Pořád to ještě mohlo být tzv. happy shooting, tedy střílení do vzduchu, které je v těchto končinách běžné třeba při svatbách nebo narozeninách. Přesto jsme okamžitě nachystali tým rychlé reakce. A do deseti minut bylo jasné, že o žádnou svatbu nejde,“ líčí Hýža.

Následovala sedmihodinová operace, za kterou byl se svými vojáky oceněn jak špičkou české armády, tak třeba belgickým brigádním generálem Peterem Devogelaerem. Češi se v malijské metropoli Bamaku dostali pod ostrou palbu, dokázali naprostou většinu hotelových hostů osvobodit, čtyři teroristy zabít, dva zajmout.

Že to byl srdnatý kousek hodný obdivu, vidíte na očích každému salutujícímu vojákovi, kterého několik měsíců poté spolu s Hýžou můjme na dvoře moravských kasáren.

Může mít i voják v důstojnické uniformě obyčejný lidský strach?

Každý normální člověk by ho měl mít. Strach může být pro vojáka dokonce určitým motorem. Pokud ho pocituje, je opatrnější. Nejen na sebe, ale i na kolegy. Dává díky němu větší pozor. Člověk bez strachu snadno udělá chybu. Nebo do ní nedejbože zatáhne ostatní. Jako velitel si vlastně nemůžete dovolit nemít strach.

Měl jste ho tedy i před pár měsíci v Mali, když jste zachraňovali hotel obsazený teroristy?

To víte, že ano!

Jak to na místě probíhalo?

Poslal jsem tam devítičlenný český vjezdový tým. Kluci byli za dvacet minut u hotelového komplexu, chvíli to kontrolovali zvenku. Útočníci procházeli budovu po budově, vykrádali, stříleli. Takhle nám to popisovali i hoteloví zaměstnanci,

kterým se podařilo utéct. Už jsme věděli, že teroristů je víc. A že mají kalašnikov. Generál Devogelaer rozhodnul, že je potřeba aktivovat i druhý český tým, kterému ještě přijdou na pomoc Belgičané. Přijely i malijské speciální jednotky a policie. Dohromady kolem čtyřiceti lidí, kterým jsem česky a anglicky velel z operační místnosti. Jedna část hotelu už byla vyrabována a vypálena. Zhruba jsme věděli, kde se teroristé nacházejí. Dohodli jsme se, která jednotka kam půjde. Zavelel jsem, abychom vstoupili dovnitř. Po třech minutách prohledávání se naši dostali do kontaktu.

Narazili na teroristy.

Ano. Rychle se potvrdilo, že se jedná o aktivní útok. Že sem ti lidé nepřišli jen něco ukrást, ale i zabít.

Mohli na ně čeští vojáci okamžitě střílet?

Je to trochu složitější, roli hraje tzv. eskalace síly. Jde o to, že vy sice vidíte, že jde proti vám člověk s kalašnikovem, ale netušíte, jestli to třeba není jen místní sekurifik.

S kalašnikovem?

To je tam běžná výbava. I hlídač hotelu ho bude mít. V téhle části Mali není tolik policistů ani vojáků, ti operují spíš v konfliktu na severu, takže hotely stejně jako banky hlídají soukromé bezpečnostní agentury vyzbrojené kalašnikov.

Takže český voják vidí na chodbě hotelu člověka s kalašnikovem a...

... a v podstatě musí počkat, až ho ten druhý proti němu začne zvedat. Kluci zrovna stahovali civilisty do bezpečí, když v tom proti nim vyšel chlap v bachraté, volnější bundě. Na zádech měl batoh, v ruce kalašnikov. Jakmile od něj naši byli dvacet metrů, tak ho zničehonic proti nim zvednul. Vystřelili zhruba současně. Terorista dopadnul špatně, jeho výstřel ale bohužel zasáhl do hrudníku i malijského vojáka. Češi mu poskytli první pomoc a odtáhli ho do zadu. Podle posledních informací mu zachránili život.

» S vousatým stařešinou jsme si na afghánském venkově hezky česky pokecali o Brnu. Byl jsem z toho paf. Na to, jak malý národ jsme, se o nás ve světě ví hodně.

A postupovali dál.

Nakonec se povedlo zneškodnit ještě tři útočníky, další dva zajmout. Teroristé se po hotelu pohybovali chaoticky. Jeden pročesával bungalovy u bazénu, další hledal cenné spotřebiče u kuchyně, jiný se potuloval po chodbě. Dohromady jich mohlo být až osm, dva pravděpodobně utekli. Ztráty byly bohužel i na druhé straně: Zemřelo pět hotelových hostů, jeden Portugalec z mise Evropské unie. V malijských ozbrojených silách to několik lidí odneslo zraněním, dva přišli o život.

Co byli ti útočníci za?

Prý byli napojeni na islamistickou teroristickou skupinu, místní odnož Al-Káidy. Jejich útok se tak úplně nepodobal tomu, co se v Mali běžně děje. Pokud tam totiž už k něčemu takovému dojde, pak se jedná o rychlé napadení a vyrabování, po kterém útočníci hned zmizí. Někdy snad ještě vezmou zajatce, za kterého chtějí výkupné. Tihle vedle rabování začali okamžitě střílet, klidně i do místních. Takový případ si tam za poslední roky nikdo nepamatoval.

Naštěstí se vám povedlo vyřešit to.

Češi v Mali podobně obstáli už podruhé. Rok před tím došlo k incidentu, kdy teroristé napadli přímo misi Evropské unie. Útočníci byli tehdy taky eliminováni.

Takže to v Mali pro české vojáky není moc bezpečné?

Pokud to porovnáme se svými předchůzci misemi, pak byl Afghánistán určitě nebezpečnější. Tam na vás střílí a padají rakety každý druhý den. Mali přináší spíš nárazové nebezpečí. Ono je to mentalitou lidí. Afghánci jsou opravdoví válečníci, v Mali problémy vyplývají z momentální eskalace. Afričané jsou obvykle přátelští, zároveň ale i nevyzpytatelnější. I proto, že jsou častěji negramotní, mnohem větší slovo tam mají staršího kmene, případně představitel církve. Když oni něco řeknou, tak si to běžní Malijci často nemají kde ověřit, protože neumí číst a psát.

Musel jste před cestou za nimi hodně studovat, jak to tam funguje?

Četl jsem si o historii Afriky a kolonialismu, místních náboženství. Ona se připravuje hodí. Když se bavíte s učitelem malijské školy a dokážete ho oslovit místním jazykem, tak si toho váží. Úspěch vám přinese pokora. Důležité je i to, abyste jednal podle reálných potřeb místních. Mám příklad z Afghánistánu. Do zastrčené vsi přijela nezisková organizace a její členové si všimli, že domorodcům chybí studna. Že za vodou chodí pět kilometrů daleko. Tak jim uprostřed vesnice vybudovali novou studnu, ženy to měly rázem pouze sto metrů. Když se ale zástupci neziskovky za čtrnáct dnů vrátili, našli studnu zanesenou fekáliemi a mrtvými zvířaty. Vůbec to nechápali.

Čím to bylo?

Afghánské ženy měly jednoduchou odpověď: „No ano, ta studna byla krásná. Ale my jsme byly na ty pochody za vodou zvyklé, byla to pro nás příležitost k setkání, povykládání si.“ Stačilo se jich na to zeptat, zmodernizovat spíš tu vzdálenou studnu.

Chovali se k vám domorodci v jednotlivých státech odlišně?

Hodně odlišně. V Kosovu jsme byli v době, kdy tam pomalu končily etnické čistky. Místní nás brali jako jednotku, která oblast stabilizuje. Byli přátelští, sem tam dokonce na pozorovací stanoviště přinesli i něco k snědku. To v Afghánistánu nehrozilo. Jakmile jste tam vyjžděl ze základny, tak bylo patrné, že vám nevěří. Konflikt v jejich zemi probíhá nepřetržitě od roku 1979, kdy je okupovali Sověti. Vědí, že přijedete a odjedete. Že jim něco slíbíte, ale přijde jiná jednotka a všechno bude jinak. Na to existuje dobré přísloví: Vy máte hodinky, oni čas. Pořádek si stejně musí udělat sami mezi sebou. My to tam za ně nevyhrajeme. Pokud nebudou chtít, tak tam nezmůžeme vůbec nic.

Viděl jste jim někdy na očích až nenávist?

V Afghánistánu? Sem tam ano. Už mají válek a armád dost, chtěli by si žít svým kočovným životem. Netouží po cizincích; ani po dobrých, ani po špatných. Jen je nešťastné, že teď by tam bez nás klid neměli.

Je to o strach, když tam musíte vyjet ze základny?

V Afghánistánu i v Mali musíte sledovat každý roh, jestli se kolem nešustne něco podezřelého. Třeba v Africe jsme měli za úkol doprovázet příslušníky evropské mise nebo francouzského velvyslance na různá jednání, na ambasády. To pak nestačí, že si trasu jen naplánujete, projedete si ji. Musíte znát i únikové cesty. Při jízdě být obezřetný.

Co považujete za podezřelé?

V Afghánistánu se říkalo, že pokud vidíte vylidněnou vesnici pouze se ženami, tak se v ní něco skrývá. Obvykle vám ale vnitřní radar zabliká hlavně tehdy, jakmile dojde k něčemu neobvyklému.

Mali (2017). Hlavní náplní byla ochrana velitelství mise Evropské unie a doprovod na různá jednání. Část lidí se podílela na výcviku malijských ozbrojených sil.

Afghánistán (2010, 2013). Na první misi jsme spolupracovali s provinčním rekonstrukčním týmem. Na druhé jsme pomáhali s výcvikem afghánských ozbrojených sil, chodili jsme s nimi do akcí.

Kosovo (2006, 2008). Dohlíželi jsme na do držování klidu, zákona a lidských práv mezi jednotlivými náboženskými etniky.

Irák (2005). Tam jsem byl s kontingentem vojenské policie. Podíleli jsme se na výcviku iráckých ozbrojených sil – armády i policie.

Jako?

Jako když kolem vás projíždí auto, přibrzdí, řidič se podívá, jede dál a najednou udělá něco divného – zařadí se dvě vozidla před vás a začne zpomalovat, byť má před sebou volnou cestu. To už se něco děje.

Co v tu chvíli dělat?

Určitě nezastavovat. Buď jej rychle objet, nebo využít větší síly. Přece jen použijeme pancéřové auto, k rizikovému místu jím můžeme najet a zbytek kolony tak odclonit. Tohle není příklad z příruček. Stává se to.

Jaké další problémy člověk řeší?

V Mali třeba horko. Když jsme tam v únoru dorazili, bylo 38 stupňů ve stínu. A skoro devadesátiprocentní vlhkost. Tričko je okamžitě mokré, v kanadách voda. První reakcí je, že byste se chtěli častěji sprchovat. Jenže tam je úplně jiná voda, odlišně chlorovaná. Pokud se budete sprchovat třikrát denně, tak vám kůže seschne, budete mít opruzeniny.

Co tedy pomáhá?

Zaprvé si tělo časem zvykne. Vynikající jsou dětské vlhčené ubrousky, to je ne-skutečný pomocník do všech misí. Nejen na opruzeniny, ale i na umývání.

Je potřeba být ve střehu i před zvířaty?

Ještě před odjezdem jsme se zděšením zjistili, že v Mali žijí snad všechny myslitelné druhy hadů. V hlavním městě ale naštěstí panuje takový rachot, že jsou hadi stažení mimo. Narazili na ně jen kluci, kteří se pohybovali po venkově. Ti vyprávěli o setkání s chřestýšem nebo s kobrou. Normálně už spíš narazíte na gekona nebo na komára, hlavně ten vám vlezle všude. Zabíral na něj snad jen česnek.

Bylo něco, na co se člověk nemohl do předu připravit?

Na místní zvyky. Jedním z nich třeba je, že když jednotku z jihu Mali čekal přesun na sever, tak si její členové koupili krávu, vzali velký nůž a zaživa jí začali odřezávat hlavu. Každý se musel napít její krve, celou dobu na ní všichni drželi ruku. Pro štěstí. Když jsme se tlumočnicka zděšeně ptali, co to má za smysl, odpověděl: „To ještě budete rádi. Pár desítek let zpátky se takhle podřezávali albíni.“

Čekal vás kulturní šok třeba i v Iráku?

Tam jde spíš o přístup k životu. Iráčané jsou hodně věřící. Pro ně není smyslem života přítomnost, ale spíš to, co bude následovat. Takže když jsme tam spolupracovali s jejich vojenskou a pohraniční policií, tak jakmile šli do akce, trochu jim chyběl pud sebezáchovy. My se snažíme být opatrní, nechceme přijít o život. Oni to tak neberou. Pro ně smrt není konec, čeká je přece ráj... Všude je něco. V Africe zase máte soudy jen v metropoli a pár dalších městech, jinak nic. Ve vesnicích se nesetkáte ani s policií. Vyřizují si to normálně mezi sebou.

Jak si to mám představit?

Sice tam mají islám, vyznávají ho až v 98 %, ale zároveň se dělí na spoustu kmenů, které mezi sebou válčí. Je to dost nepřehledné. Pokud postavíte jednotku z jižanských vojáků a pošlete je na sever, tak se tam setkají s nedůvěrou. Existuje mezi nimi historické nepřátelství. Někdo odjinud jim kdysi narysoval jakési hranice a nakázal, aby od teď byli kamarádi. Momentálně se tedy třeba i respektují, nenapadají se, ale nedůvěra přetrvává. Dosud ostatně platí krevní msta. Když jedna rodina druhé něco udělá, následuje nesmlouvavá odvěta. Vybavuju si, že obyvatelé jisté vesnice lidem z jiné neúmyslně srazili krávu autem. Ti druzí se okamžitě sebrali a začali na ty první střílet.

Jak se vám v tak nepřehledném prostředí s místními jedná?

Nejdřív musíte zjistit, kdo má ve vesnici hlavní slovo. Když někam jedete, spojte se buď s nejvyšším zástupcem úřadu, s policistou, tlumočnickem anebo v nejhorším zamířte do školy. Učitel bude mít vždycky obrovskou autoritu, zná spoustu rodičů. Je vždy schopný poradit, na koho se obrátit.

Jak v takových místech reagují na českou vlajčku?

Všude ji znají. Československo mělo vynikající pověst, zejména díky obchodním stykům. Když jsme projížděli Irákem, hned na nás pokřikovali: „Czechia!“ Samozřejmě i díky sportovcům. Divili byste se, ale takového Jágra znají i v Iráku. Hokejistu! I v Afghánistánu. Tam se mi stala ještě jiná věc. V zapadlém podhorském sídle provincie Vardak jsme byli na jednání staršinů, kterému tam říkají

Já si myslím, že je obdivu-hodné, jak jsme jako malý stát obklopený různými mocnostmi dokázali přežít. V žádném případě nás nepovažují za národ srašíků.

šúra. Zrovna byla přestávka, já si stoupl bokem, načež ke mně přišel ctihodný kmet s dlouhými, šedivými vousy. Povídá: „Dobrý den.“ Já měl dojem, že jsem se přeslechnul. On to ale zopakoval, tak jsem se na něj otočil, taky jsem ho pozdravil. A pán slušnou češtinou říká: „Já studovat Zbrojovka Brno, v sedmdesátém osmém.“ Hezky jsme si pokecali o Brnu. Byl jsem z toho pať. Na to, jak malý národ jsme, se o nás ve světě ví hodně.

I o našich vojácích, které přitom sami často označujeme za žoldáky nebo za Švejky.

To víte, že mě to mrzí. Pramení to samozřejmě z toho, že tu 40 let byla úplně jiná armáda. A z toho, že nám v historii několikrát nebylo dáno bojovat. Já ale míním, že jsme jakožto malý stát moc jiných možností neměli. Lidé dokola zmiňují Mnichov, jak jsme se tehdy měli bránit. Pokud bychom to ale udělali, moc by nás tu nezůstalo. Někomu by to možná zvedlo hrdost, je ovšem velmi diskutabilní, zda

bychom si při tom všem vybojovali právo na své území, jazyk a kulturu. Asi bychom si příliš nepomohli. Já si naopak myslím, že je obdivuhodné, jak jsme jako malý stát obklopený různými mocnostmi dokázali přežít. V žádném případě nás nepovažují za národ srašíků.

Sloužil jste na misích s kamarády, které byste se nezdáhal označit za hrdiny?

Jistě. Třeba s těmi, kteří se mnou teď byli v Mali. Kterí zachránili život místnímu kolegovi. Já ale za hrdinství považuju i něco jiného. Pro mě je hrdinou voják, který během šestiměsíční mise daleko od domova o kamarádovi z jednotky zjistí, že ho trápí nějaké potíže a snaží se mu pomoci. Nebo mu při opruzeninách namaže místo na těle, kam si ten druhý sám nedosáhne. Tohle by pro vás asi kolega v kanceláři neudělal, že? V armádě potřebujete i tyhle hrdiny. Lidi, na které se můžete spolehnout.

l.hron@mfdnes.cz ■

— INZERCE —